

MESINIK

MESINDUSE INFOLEHT

nr 3 (107) juuni 2018

- COLOSS-küsimustiku esmased tulemused
- Mesilaste mürgitamine jätkub
- Vend Adama elutöö
- Lesehaue rikastab inimese toidulauda

Trükise väljaandmist toetab Euroopa Liit Eesti Mesindusprogrammi raames

ESIMEHE VEERG

Head mesinikud ja mesindushuvilised!

Suvine "Mesinik" on taas teie ees. Seekordne kevad on olnud rõõmsustav, soe ja päikeseküllane. Kohati nõuab see mesinikult hoolsust ka mesilaste jootmisel. Meie mesilas käib veenõu ümber vilgas sagimine. Jah, väga kuiv on paljudes piirkondades üle Eesti, mis on viinud lausa metsatulekahjudeni. Metsades ettevaatusega liikumine või koguni metsas käimisest hoidumine on täna põhjendatud soovitus, kuigi mesinik ei saa oma mesila hooldamisest loobuda. Seetõttu olgem eriti ettevaatlikud oma metsagruppides, suitsiku ja tulega tegutsedes.

Mida huvitavat on vahepeal toimunud?

Sellekevadine suurim uudis sektori jaoks on olnud otsus mesilaspere toetuse osas, sellest saate täpsemalt lugeda meie kodulehelt <http://www.mesinikeliit.ee/mesilaspere-toetus/>. Toetuse saamise kriteeriume veel arutatakse ning selles osas on EML aktiivselt kaasa mõtlemas.

EMLi juhatus on kevadel käinud mitmel korral koos, erinevate teemade aruteludega seoses ning ametlikel juhatuse koosolekutel. Juhatuse koosolekute protokolle saate endiselt lugeda EMLi kodulehelt.

26. aprillil 2018 kohtus EMLi juhatus Eesti Kutseliste Mesinike juhatusega, arutamaks koostööd ja olulisemaid mesindust puudutavaid tulevikuplaane. Kohtumine toimus väga konstruktiivses õhkkonnas ning otsustati koostööd tihendada. Koos oleme alustanud mesindussektori arengukava koostamise (Siiri Otsmann), ning EML

on ühinemas ka Eesti Mesinduse Koostöökoguga, et selle tegevuse olulisel määral panustada. Meie esindajaks Koostöökogus valisime Priit Nõgisto.

EMLi juhatuse liikmed Vallo Vain ja Aleksander Kilk on osalenud aktiivselt põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava (PÕKA) aruteludel, Aado Oherd tegutseb meie esindajana Veterinaar- ja Toiduameti kliendikojas. Viimastel kuudel on olnud palju suhtlemist Põllumajandusametiga seoses taimekaitsevahendite infolehtedega ning mesilaste mürgistusjuhtumitega (Rea Raus, Maire Valtin, Eve Raik). Veel oleme tegelenud EMLi kontoriruumide kolimise küsimustega (Priit Nõgisto), kuna seniste ruumide omanik plaanib oma hoonet müüa.

Suuremad muudatused on seotud olnud tegevjuhtimise ümberkorraldamisega (Rea Raus, Erki Naumanis, Tanel Veinpalu, Andres Tamla), sest kokkuleppel juhatusega soovis senine tegevjuht Marianne Rosenfeld asuda suurema koormusega eraettevõtlusse. Marianne jätkab aga vähemalt kuni sügiseni meie koolituste korraldamisega, nii et koostöö temaga jätkub.

Juhatuse otsusel kaasati tegevjuhtimise üleandmisesse ka audiitor ning koostöös meie revisjonikomisjoniga vaadati üle dokumentatsioon ning raamatupidamine - ikka sellel eesmärgil, et EMLi paberimajandus oleks korrektne. Saime väärtuslikke nõuandeid, mida edasises töös kindlasti arvestada.

Täna tegutseb EMLi tegevjuhi kohusetäitjana meie hea ja tuntud

kolleeg Andres Tamla. Andres on ametis sügiseni, mil kuulutame välja EMLi tegevjuhi konkursi.

Lisaks plaanime uuendada-värskendada meie kodulehte, mis on Ülo Lippa hoole all ja kuhu lisandub kasutajasõbralikke liideseid. Andres on saatnud meie liikmetele ka küsimuse EMLi tegevuse reklaamimiseks. Oleme alustanud meie mesilaste tutvustamist sotsiaalmeedias, selle eelduseks on meetootmine ja juriidilise isiku staatus.

Tore uudis on ka "Mesiniku" sisu poolelt: oma nõusoleku mahemesisinduse teemade käsitlemiseks ajakirjas on andnud Aili Taal Taali mesilast, selles osas on kaastöö tulemusi näha pisut sügise poole.

Nagu näete, on toimetamistegutsemist enam kui küll ja tuleb tunnistada, et 11-liikmeline juhatus on kujunenud EMLi jaoks suureks väärtuseks. Koos suudame oluliselt rohkem, kuigi suure juhatuse kokkusaamise ja suhtlemisega on vahel tükk tegemist - sest kevadel ja suvel on meie kõigi põhitegevuseks "peadpidi tarus" olemine.

Loodame, et leiate teie ees olevast "Mesinikust" vajalikke teemasid ja artikleid. Kirjutage meile, mis teid tulevikus veel huvitab, millest soovite lugeda ning veel parem - kirjutage ka meile olulisi uudiseid ning põnevaid lugusid (saatke kaastööd Katrin Linaskile: linask@neti.ee).

Päikeselist suve kõigile ning ikka vihma ka!

Austusega Teie
Rea Raus
EMLi juhatuse esinaine

IGA HÜVASTIJÄTT EI PEA OLEMA LÕPLIK

31. mail jõudis kätte aeg, kus ütlesin EMLi liikmetele tegevjuhina hüvasti! Mitmetel põhjustel tekkis otsus edasiliikumiseks, sest elu möödub ju kiiresti ning pealegi on maailmas veel nii palju huvitavaid tegevusi ja põnevaid kohti avastada.

Kuus aastat (paar kuud rohkemgi) teie hulgas möödus väga kiirelt. Olen saanud väga palju targemaks, leidnud uusi mõttekaaslasi ja sõpru ning olete mindki nakatanud "mesilase-pisikuga". Aitäh teile kõigile!

Suure tänutundega mõtlen neile, kes mind uute ideede ja tegevuste elluviimisel alati toetasid ning õpetussõnu jagasid. Mõnega teist olime aeg-ajalt ka eriarvamustel, kuid diskussioonide tulemusena sai leitud edasiviiv lahendus.

Kuigi ma 1. juunist enam EMLi tegevjuhina ei tööta, siis ei kao ma jäädavalt mesindussektorist kusagile. Ka EMLi tegevustega olen seotud kuni 31. augustini, sest selle ajani kestavad Koolituskeskuse kursused ja n.-ö. õppeaasta tegevuste koordineerijana olen ma kursuslastele ja lektoritele endiselt toeks.

Edaspidi pühendun koos oma tegusa meeskonnaga erinevate õppereiside, sh. mesindusalaste reise korraldamisele. Ootangi tagasisidet neilt, kes on helistanud/kirjutanud ning sõitude toimumise kohta muret tundnud. Leedu mesindusfestival toimub traditsiooniliselt augustikuu alguses ja sinna ühiselt minekuks on minu grupis veel vaid paar vaba kohta.

Fotol Marianne. Foto autor Aleksander Kilk

23.-26. augustil toimub õppereis Soome mesilatese ja 21. või 22. septembril (aeg täpsustub) sõidame Ukrainasse-Moldovasse kohtuma sealsete mesinikega. MTÜ-I, mille raames tulevikus tegutsen, on reisikorralduse litsents ja koolitusluba. Minuga saab endiselt ühendust e-kirjaga: mesilaspere@gmail.com või telefonil 50 29 006. Õppereiside kavad on üleval minu kodulehel www.alustamealgusest.ee

Olen alati avatud huvitavatele koostööpakkumistele ja aruteludele.

Soovin kõigile ilusat ja päikeseküllast suve ning edukat toimetamist oma mesimummudega!

Marianne Rosenfeld

JÄLLE ON MILJONID MESILASED LANGENUD TAIMEKAITSETÖÖDE OHVRIKS

Tänavune kevad on olnud ülisoe ja mesilaspered on jõudsalt arenenud. Sellest on rõõmu mesinikule ja keskkonnale, sest taimestik saab hästi tolmeldatud. Kahjuks aga arenevad sama kiirelt ka kahjurid, kelle tõrjumisega on mesindusele järjekordselt suurt kahju tekitatud. Kõlavad lubadused ametnike rindelt - "mitte ühtegi surnud mesilast!" - ei taha kuidagi paika pidada. Seitse mesinikku on mind teavitanud mesilaste suremisest ja taimekaitseva-

hendite väärkasutamisest. Tundub, et võitlus käib tagajärgedega, aga taimekaitsevahendite väärkasutamise põhjusteni jõudmisega on probleeme. Meil on kirjaoskamatus ammu likvideeritud ja iga taimekaitsevahendi kasutaja peaks oskama lugeda vastavaid infolehti, kus on selgelt kirjas, mida, millal ja kuidas kasutada ning ka seda, et õitsvaid taimi ei tohi pritsida, kui etiketil pole selleks selgesõnalist luba.

Värske näide taimekaitsevahendite hukatuslikust mõjust sellel aastal oli 16. juuni öösel õitsva rapsipõllu pritsimine Lääne-Virumaal. Mesinikul tarud kenasti PRIA-s kirjas, aga põllumehe poolt ei kippu ega kõppu, et pritsima tuleb - ja veel otse mesiniku aia taha. Hommik algas suure vennatapusõjaga lennulaudadel ja taru esiseinal ning surnud mesilasi oli täis nii taru esine kui ka põhi. Mesilased ei luba mürki tarru tuua, ja kui keegi peakski mürgiga

tarru pääsena, siis ta surmataks. Mäletan seda pilti elmisest aastast oma mesilas: seisad ja vaatad, mida teeb mürk linnukestega, ning oled võimetu midagi päästma. Sellist üleelamist ei soovi küll kellelegi, aga ikka ja jälle kordub sama stsenaarium. Tahan järjekordselt küsida, et kaua võib?

Mesinik oli tubli ja teavitas kohe hommikul vetarsti ja taimekaitseinspektorit, kes saatsid analüüsid Saku laboratooriumisse. Sellistest juhtumitest tuleb alati kiiresti teatada, sest taimekaitsevahendite laguproduktid ajas vähenevad ja siis ei anna analüüsid enam õigeid tulemusi. Niisiis: kui taru ees on mesilasi, kellel tiivakesed laiali ja iminokad väljas, ning neid on massiliselt, pole kahtlustki, et tegemist on mürgitusega. Ükski mesilashaigus ei ole võimeline mesilasi ühe päevaga nii massiliselt tappa. Teavitamisega aitate kaasa selliste juhtumite avalikustamisele ja lahendamisele, ja kes teab, äkki ka mahepõllumajanduse, veel parem - maheda Eesti tekkimisele. "No nii optimist ei tasu ka olla," ütles mulle üks mesinik. Lätis kaotasid mõned aastad tagasi 16 mesinikku ligi 400 taru mesilasi ja põllumees, kes süüdi jäi, jäeta ilma kõikidest PRIA toetustest ning maksis kinni ka mesilased. Eesti võiks Lätist õppust võtta. Tühjaljad ettekirjutused ei pane vastutama.

Kui ametnikke kätte ei saa, on meil

PÕLLUMAJANDUSAMETI VASTUS

Austatud pr. Valtin,

PMK jääkide ja saasteainete labor on akrediteeritud ning PMAI alus analüüsivastuste toesuses kahelda puudub. Antud juhtumi puhul on probleem selles, et taimekaitsevahendite jääkide lubatud piirnormid on kehtestatud vaid rapsi seemnetele, mitte rapsitaimedele tervikuna. Kuna

igas maakonnas olemas usaldusmesinikud, keda saate appi kutsuda ja kellel on õigus võtta analüüse, mis tehakse riigi kulul.

Tänavu tulid esimesed signaalid taimekaitsevahendite väärkasutamisest Lõuna-Eestist juba võilille õitsemise ajal, kui jõulukuuski kasvav firma otsustas võililled istikute vahelt ära hävitada. Teavitati ka mesiniku, et kasutatakse glüfosaati. Seda herbitsiidi ei tohi kasutada taime õitsemise ajal ei öösel ega päeval. Järgmine teavitus tuli Muhu mesinikelt, kes kurtsid, et saar on väike ja mesilased lendavad nektarit otsides kogu saare läbi. Maanteeamet oli otsustanud bussipeatuste ümbrused mustaks teha. Ka seal õitsesid võililled. Aravete kandis pritsis põllumees orasepõldu, millel õitses ohtralt põldsinepit. Mees oli oma töödega hiljaks jäänud ja püüdis viimases hädas päästa, mis päästa annab, aga pihta said mesilased. Samal mesinikul surid lennumesilased juba teist aastat järjest, ja ikka pritsimise tagajärjel. On seal Aravete kandis ikka kirjaoskamatud maaharijad. (Põllumajandusametile tehtud järelepärimise vastus on artikli lõpus.)

Mesinikud on küsinud ka juhtumi kohta, mis jäigi lahenduseta ja kvalifitseeriti komplitseeritud juhtumiks. Nimelt kasutas eelmise aastal juuli algul üks Lõuna -Eesti põllumees õitsval põllul Cyperkill 500 EC-d, mille tulemusena sealsel mesini-

muudele taimeosadele, kui seemned, jääkide piirnorme kehtestatud ei ole, oleme arvestanud EL reeglite kohase hindamise käigus toimeaine tsüpermetriiniga läbi viidud põldkatsete tulemusi, mis on esitatud toimeaine loa pikendamisaruanDES.

Nende katsete põhjal ka järelda-

kul hukkusid kõik lennumesilased. Laguprodukti tsüpermetriini kogus nii surnud mesilastes kui ka põllult võetud taimedes oli tapvalt suur. Põllumajandusamet, arvestades tsüpermetriini kontsentratsiooni, koostas põllumehele ettekirjutuse, mille põllumees advokaadibüroo vahendusel vaidlustas. Ettekirjutuse tegemisel lähtus PMA Euroopa Liidu taimekaitsevahendite hindamise nõuete kohaselt tsüpermetriiniga tehtud põldkatsete tulemustest.

Kehtivate reeglite kohaselt saavad hindamistulemused ametlikuks pärast nende kinnitamist Euroopa Komisjoni Taimede, Loomade, Toidu ning Sööda Alalise Komitee poolt. Kinnitus oli aga Põllumajandusametist mitteolenevatel põhjustel viibinud. Eeltoodust tingituna ei saanud vaide menetlemise ajal lugeda hindamistulemusi õiguslikult siduvaks ja vaide tuli rahuldada. Seega tugines PMA laborianalüüsidele ega arvestanud mürgitamist puudutavaid ametlike nõudeid. Põllumees jõudis vaide esitada enne, kui EL need uued nõuded kinnitas, mis oleks lubanud põllumehe 100% süüdi mõista. Põhimõtteliselt toimus võidujooks ajaga, mille võitis põllumees ja kaotajaks jäid jällegi mesilased.

Maire Valtin
Mesindusnõustaja

ti, et toimeaine jääkide lagunemine rapsitaimes võib toimuda märksa kiiremini, kui ametlikult määratud ooteaja jooksul Cyperkill 500 EC-ga rapsi pritsimisel. Ooteaeg on vaheaeg ööpäevades taimekaitsevahendi viimase pritsimise ja saagi koristamise vahel. See tähendab, et selle aja jooksul on aktsepteeritud ka jääkide

olemasolu taimses materjalis.

Uued uuringutulemused näitavad, et sellises koguses jääke nagu antud juhtumis, ei saa jääda rapsitaimedesse toote korrektsel kasutamisel. Kuid hetkel saab viidatud uusi põldkatsete järeldusi jääkide kiiremast lagunemisest lugeda alljärgnevatel põhjustel vaid hinnanguliseks.

Euroopa Liidus on kehtestatud protseduur, mille kohaselt kiidetakse toimeaine heaks kuni 10 aastaks. Pidades silmas olemasolevaid teaduslikke ja tehnilisi teadmisi, võidakse heakskiitmise aega pikendada. Tsüpermetriini ümberhindamine selle heakskiidu perioodi pikendamiseks on hetkel töös, mille käigus muu hulgas arvestatakse ka uusi taotleja poolt läbi viidud põldkatseid. Uued hin-

damistoimikud on leitavad Euroopa Toiduohutuse (EFSA) veebilehelt:

<http://www.efsa.europa.eu/en/consultations/call/170809>.

Toimeaine heakskiidu pikendamise protsess lõppeb otsustusega EL tasandil ehk Euroopa Komisjoni vastava määruse vastu võtmisega. Kuna hetkel on otsuse vastuvõtmine PMAst mitteolenevalt viibinud ja uute tsüpermetriiniga tehtud põldkatsete tulemused on kinnitamata, ei ole PMA-l kahjuks võimalik neid õiguslikult siduvate otsuste tegemisel aluseks võtta.

Kvaliteetse ja õiglase otsuse tegemiseks peab ametnik järgima seadust.

Et võimaldada haldusorganil teha

kvaliteetne otsus, näeb seadusandja õigusaktides tihti ette kaalutusõiguse. See tähendab õigust otsustada, kas haldusorgan peab teatavas olukorras sekkuma, ja kui peab, siis kohustust kaaluda, millised on õiguslikud võimalused ja kuidas sellises olukorras tegutseda. Sama kehtib ka proportsionaalsuse osas. Proportsionaalsuse põhimõtte on seotud seaduslikkuse printsiibiga: riik võib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas seadustega. Seega, Põllumajandusamet koostas antud juhtumi puhul küll ettekirjutuse, kuid kõike eeltoodut arvesse võttes ei pidanud võimalikuks selle jõustamist.

Lugupidamisega
Riina Pärtel

Põllumajandusameti taimekaitse ja väetise osakonna peaspetsialist

TAIMEKAITSEINSPEKTORID

Tallinn ja Harjumaa

Tatjana Kuznetsova

tatjana.kuznetsova@pma.agri.ee
telefon 671 2651, mobiil 5399 4239

Hiiumaa

Helle Aasma

helle.aasma@pma.agri.ee
telefon 463 1490, mobiil 510 4812

Ida-Virumaa

Aare Mägi

aare.magi@pma.agri.ee
telefon 336 6764, mobiil 525 2278

Jõgevamaa

Jüri Siirmae

juri.siirmae@pma.agri.ee
telefon 772 2365, mobiil 516 5097

Järvamaa

Kontrollitoiminguid teevad

Raplamaa ja Jõgevamaa

peaspetsialistid.

Lääne-Virumaa

Tea Sepajõe

tea.sepajoe@pma.agri.ee
mobiil 5558 3657

Läänemaa

Jaak Otisalu

jaak.otisalu@pma.agri.ee
telefon 473 4043, mobiil 5302 8397

Põlvamaa

Peeter Protsin

peeter.protsin@pma.agri.ee
telefon 799 8416, mobiil 5333 8594

Pärnumaa

Reeli Allika

reeli.allika@pma.agri.ee
mobiil 5291 095

Raplamaa

Ülle Andrespok

ulle.andrespok@pma.agri.ee
telefon 489 6702, mobiil 518787

Saaremaa

Maie Hõbenael

maie.hobenael@pma.agri.ee
telefon 453 9913, mobiil 5330 2756

Tartumaa

Margus Mandel

margus.mandel@pma.agri.ee
telefon 746 0602, mobiil 510 0233

Valgamaa

Piret Mitt

piret.mitt@pma.agri.ee
telefon 764 0831, mobiil 510 1794

Viljandimaa

Ene Salusaar

ene.salusaar@pma.agri.ee
telefon 435 1242, mobiil 525 2296

Võrumaa

Benno Laks

benno.laks@pma.agri.ee
telefon 782 1826, mobiil 507 4319

Allikas: Põllumajandusamet

VOLITATUD LOOMAAARSTID

Harjumaa

Arvi Raie

arvi.raie@vet.agri.ee
telefon 658 0433, mobiil 5657 0038

Hiiumaa

Piibe Kivisilla

piibe.kivisilla@vet.agri.ee
telefon 46 22030, mobiil 5697 9708

Ida-Virumaa

Eda Laas

eda.laas@vet.agri.ee
telefon 33 66772, mobiil 516 4094

Jõgevamaa

Arbo Kepp

arbo.kepp@vet.agri.ee
telefon 77 20206, mobiil 5331 1393

Järvamaa

Hele-Mai Sammel

hele.sammel@vet.agri.ee
telefon 385 4524, mobiil 5326 4669

Läänemaa

Tõnu Erik

tonu.erik@vet.agri.ee
telefon 47 24 792, mobiil 5663 1259

Lääne-Virumaa

Kaja Vainula

kaja.vainula@vet.agri.ee
telefon 323 2052, mobiil 5693 0410

Pärnumaa

Hans Sibrits

hans.sibrits@vet.agri.ee
telefon 44 71 615, mobiil 526 9825

Põlvamaa

Peep Mälberg

peep.malberg@vet.agri.ee
telefon 799 4422, mobiil 523 3097

Raplamaa

Riina Kaukver

riina.kaukver@vet.agri.ee
telefon 48 92591, mobiil 5919 2553

Saaremaa

Andro Jürisson

andro.jurisson@vet.agri.ee
telefon 45 33 501, mobiil 526 8188

Tartumaa

Toomas Kalja

toomas.kalja@vet.agri.ee
telefon 740 0440, mobiil 505 3393

Valgamaa

Virgo Roose

virgo.roose@vet.agri.ee
mobiil 5340 9809

Viljandimaa

Velta Riisalo

velta.riisalo@vet.agri.ee
telefon 435 0024, mobiil 525 1937

Võrumaa

Elle Horn

elle.horn@vet.agri.ee
telefon 782 1445, mobiil 503 2667

Allikas: Veterinaar- ja Toiduamet

TOIDUSEADUSE ALUSEL JÄRELEVALVEANALÜÜSIDEKS VOLITATUD LABORATOORIUMID SEISUGA 31.07.2017

1. Veterinaar- ja Toidulaboratoorium

Tartu labor Kreutzwaldi 30, 51006 Tartu

K (toit, jv), MB (toit, jv)

Tallinna labor Väike-Paala 3, 11415 Tallinn

K (toit, jv), MB (toit, jv)

Rakvere labor Neffi 2, Piira, 46607 Lääne-Virumaa

K (toit, jv), MB (toit, jv)

Saaremaa labor Kohtu 16, 93812 Kuessaare

K (toit, jv), MB (toit, jv)

2. OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus

KUK Tallinna labor Marja 4d, 10617 Tallinn

K (toit, jv), MB (toit, jv)

KUK Pärnu labor Roheline 64, 80035 Pärnu

K (jv), MB (toit, jv)

KUK Jõhvi labor Pargi 15, 41537 Jõhvi

K (jv)

KUK Tartu labor Vaksali 17A, 50410 Tartu

K (jv)

3. Terviseamet

Paldiski mnt 81, 10617 Tallinn

TA kesklabori keemialabor Kotka 2, 11315 Tallinn

K (toit, jv)

TA nakkushaiguste laboratoorium Kotka 2, 11315 Tallinn

MB (toit, jv)

TA Hiiumaa labor Uus 16, 92413 Kärdda

MB (toit, jv)

TA Tartu labor Põllu 1a, 50303 Tartu

K (toit, jv), MB (toit, jv)

TA Kohtla-Järve labor Kalevi 10, 30322 Kohtla-Järve

MB (toit, jv)

4. Põllumajandusuuringute Keskus

Teaduse 4/6, 75501 Saku

K (toit)

5. Icosagen AS

Eerika tee 1, Össu küla, 61713 Ülenurme vald
MB (toit)

6. Labor Pluss OÜ

Outokumpu 15, 30327 Kohtla-Järve

Labor Sompa 1a, 41533 Jõhvi

K (toit, jv), MB (toit, jv)

7. OÜ GL Grover

Rakvere 32-2, 41532 Jõhvi

Labor Kajaka 9, 40231 Sillamäe

MB (toit, jv)

8. OÜ Tervisekaitsekeskus F.O.P. Servis

Joala 6, 20103 Narva

K (jv), MB (toit, jv)

9. Tervisliku Piima Biotehnoloogiate Arenduskeskus OÜ

Kreutzwaldi 1. 51014 Tartu

Labor Riia mnt 181A, 51014 Tartu

Täpsem info analüüsivate näitajate ja uuritavate toidu-
gruppide kohta on toodud volitamise otsuses, millega
võib vajadusel tutvuda laboratooriumis või Veterinaar- ja
Toiduametis.

Kasutatud lühendid:

MB: mikrobioloogilised näitajad

K: keemilised näitajad

toit: erinevad toidugrupid

jv: joogivesi

USALDUSMESINIKUD

Harjumaa

Heiki Kruusalu

5627 9700, heiki.kruusalu@gmail.com

Ülo Lippa

5230 803, metsamesinik@hotmail.ee

Arvi Raie

5168 070, arvi.raie@vet.agri.ee

Andres Tamla

5650 1056, andres@mesinikeliit.ee

Jaanus Tõnisson

5079 928, jaanustõnisson@gmail.com

Hiiumaa

Asko Maivel

5461 6460,

askomaivel.veevalaja@gmail.com

Uku Pihlak

5052 736, uku.pihlak.002@mail.ee

Ida-Virumaa

Hagbard Räis

5084 450, hagbard.rais@gmail.com

Jõgevamaa

Peeter Riba

5696 8569, peeterriba@gmail.com

Järvamaa

Aado Oherd

5668 4075, aado.oherd@gmail.com

Läänemaa

Rasmus Paesüld

5592 9437, murka74@gmail.com

Lääne-Virumaa

Aivo Sildnik

5207 459, asildnik@gmail.com

Maire Valtin

5886 2088, maire@mesi24.ee

Põlvamaa

Ulvi Ajalik

5660 8028, ulvi@nouanne.ee

Aimar Teever

5206 783, aimar.teever.002@mail.ee

Pärnumaa

Andres Lilleste

5662 0100, andres.lilleste@gmail.com

Raplamaa

Ene Laur

526 5517, ene.laur@neti.ee

Saaremaa

Signe Meisalu

5648 5085, signe.meisalu@mail.ee

Raul Orglaan

5663 6901, raul@susimesi.ee

Tartumaa

Tõnu Hiimäe

5049 020, tonuhiimae@hotmail.ee

Janek Saarepuu

5622 8046, jandrys@gmail.com

Valgamaa

Kaja Väärssi

5347 4771, vaarsikaja@gmail.com

Viljandimaa

Aleksander Kilk

5293 589, aleksander.kilk@ttu.ee

Jorma Õigus

5667 6234, jorma44@hotmail.ee

Võrumaa

Mati Urbanik

5290 388, mati.urbanik@rmk.ee

TEADMISEKS

Usaldusmesinike võrgustiku loo-
mist toetab Euroopa Liit Eesti
mesindusprogrammi 2017-2019
kaudu.

Ameerika haudmemädaniku (AHM) ja mesilaste mürgistuse tuvastamise või kahtluse korral tuleb pöörduda viivitamata Veterinaar- ja Toiduameti poole ja kutsuda kohale taimekaitseinspektor, kes võtab vajalikud proovid ja toimetab need laborisse. Sellisel juhul tasub analüüside eest riik. Usaldusmesinikul on nimetatud juhtudel üksnes nõuandev pädevus ja nende võetud proovide analüüsimise eest peab maksma mesinik ise.

COLOSS HONEY BEE COLONY LOSS AND SURVIVAL SURVEY 2017/2018

MESILASPEREDE SUREMUSE UURINGU COLOSS 2018 ESMASED TULEMUSED

Mesilasperede suremus Põhja- ja Baltimaades.

Täna iga küsimustikule vastanud mesinikku!

1. maist kuni 1. juunini 2018 oli Eesti mesinikel võimalus vastata COLOSSi töörühma (rahvusvaheline organisatsioon, mis tegeleb mesilaste tervise küsimustega) välja töötatud küsimustikule.

Selle aasta küsimustikus mesiniku kontaktandmeid ei nõutud (see oli vabatahtlik), v.a. meiliaadress. Nii mõneski tekitas küsimust, miks on vaja postiindeksit? Postiindeksit saab kasutada geograafiliste koordinaatide genereerimiseks, mis aitab teadlastel määratleda mesila ligikaudset asukohta maailma kaardil. Asukoha postiindeksi õigsuse kinnituseks oli küsitud ka mesilale lähima linna/alevi/aleviku/küla nime.

Paljudes tekitas segadust küsimus nr 21: Kõige enam kasutate oma mesilas järgmiseid meetmeid: i) Ei kasuta kärjepõhjasid pesaruumis (haudmealas) Need, kes haudmealas kärjepõhjasid ei kasuta ja vastasid küsimusele jaatavalt, tegid õigesti. Vaatame küsimuste vastused üle ja vajadusel võtame selguse saamiseks vastajatega ühendust. Järgmisel aastal püüame kohendada segadust tekitanud küsimuse sõnastust. Samas tuleb jälgida, et originaalkeelse (i.k.) küsimuse ja vastuse mõte jääks alles, sest kõikide COLOSSi küsimustikuga liitunud maade mesinike vastused kodeeritakse ja edastatakse teadlastele, kes lähtuvad oma töös küsimustiku ingliskeelsest versioonist.

Siinkohal tänu mõistva suhtumise eest!

Küsimustikus olid mesilasperede talvekaod jaotatud kolmeks:

1. mesilaspered hukkusid, kuigi olid veel elusa, kuid probleemse emaga (nt. lesehauet munev ema või ema puudumine) ja probleemi ei olnud võimalik lahendada. Tulemuseks on tavaliselt pere hääbumine, või pere tõstetakse kokku mõne teise perega, kus on ema;
2. mesilaspered hukkusid looduslike tegurite tõttu (tulekahju, torm, üleujutus, vandalism, vargus, karu, nurgis, hiir, rähn, langenu puu). Mesiniku tegevusest sõltumata;
3. mesilaspered hukkusid muul põhjusel, või taru oli tühi, seega muud talvekaod, mis jäid mesilasperede talveks ettevalmistamise lõpetamise ja uue hooaja alguse vahele. Siinjuures on mesilaspere hukkamise arvatavaks põhjuseks enamasti varroatoos.

Seega moodustub talvekadude summa nende kolme küsimuse vastustest. See on vajalik, et saada aimu, mitu protsenti talvitunud mesilasperedest tegelikult hukkus, sest ka see, et mesilaspered ei hukkunud talvel või hukkusid looduslike tegurite tõttu, mõjutab talvekadude tulemust.

Talvekaod Põhja- ja Baltimaades

Norra, Taani, Rootsi, Soome, Läti, Eesti on ühendanud jõud talvekadude väljaselgitamiseks oma riikides.

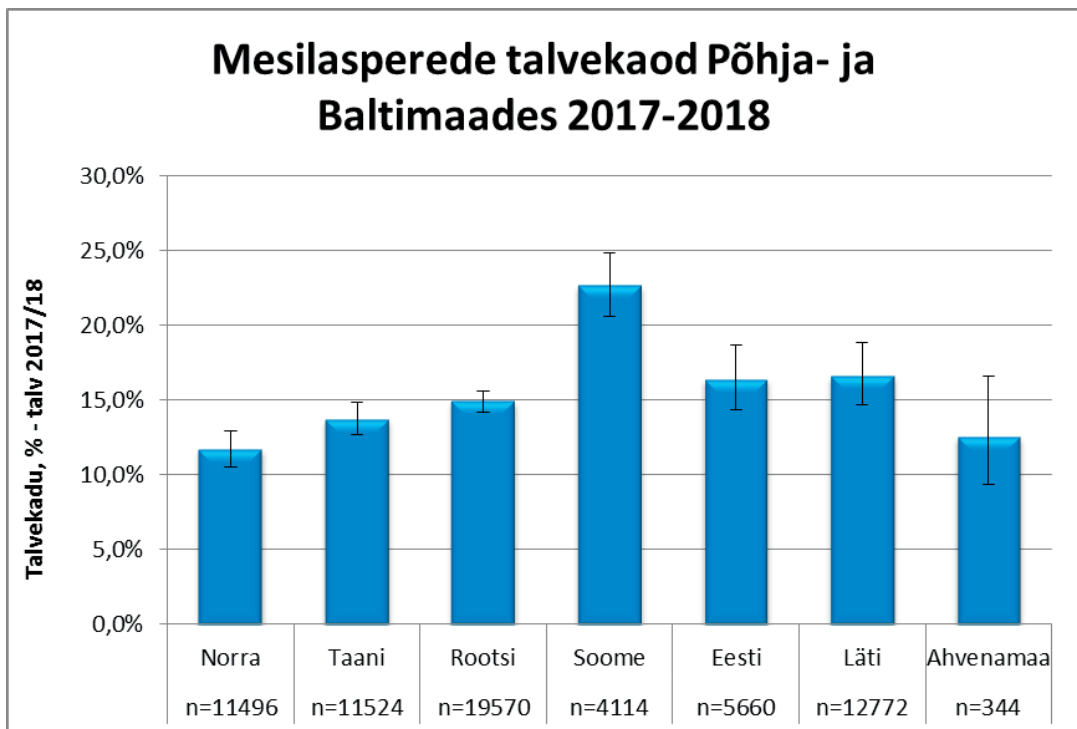
Erinevad töökohtumised ja tihe koostöö võimaldavad ka uuringu esialgsetest tulemustest nende riikide mesinikele kiiremini teada anda.

4. Põhja- ja Baltimaades 2018. aastal kogutud andmebaas hõlmab infot kokku 4955 mesnikult 65479 mesilaspere kohta. Talvekaod on enamikus Põhja- ja Baltimaadest 11-16% ringis. Sel aastal on ka Norras mesilasperede kahjud peaaegu 12%. Eesti ja Lätis on talvekaod veidi üle 16 % ning kõige kõrgemad Soomes 22,6% (vt. joonist).

Talvekadude 2017-2018 võimalikud põhjused Põhja- ja Baltimaades

Vaatamata 2017. aasta vihmassele sügisele oli talv mesilasperedele rahulik ja soodne. Ja vaatamata ootamatule aprillikuu lumele Põhja- ja Baltimaades väljendas nii mõnigi mesinik üllatust mesilasperede vähesse söödakulu üle. Mesilasperede arengut soosis ka suviselt soe maikuu.

Samas täheldati tavapärasest arvukamate mesilasperede hukkumist probleemse mesilasema tõttu. 2017. aasta suvel oli mesilasemade paarumisega probleeme nii Eestis kui Taanis.

Talviste kadude 2017-2018 võrdlus Põhja- ja Baltimaades. Täht n tähistab mesilasperede arvu. Vertikaalsed jooned näitavad 95% usaldusvahemikku ehk meetme usaldatavuse suhet. Juhin tähelepanu, et Soome tulemus on esialgne ja võib muutuda. Põhja- Baltimaade COLOSS 2018 aasta koostöös kogusid andmeid Taanis Flemming Vejsnæs ja Ole Kilpinen; Norras Bjørn Dahle; Rootsis Preben Kristiansen; Soomes (Ahvenamaa) Maritta Martikkala; Eestis Aivar Raudmets; Lätis Valters Brusbardis.

COLOSS uuringu 2017-2018 vastukaja Põhjamaade ja Balti riikide (v.a. Leedu) osas. Võrdluseks on lisatud eelmise kahe talve uuringute kaoprotsendid

Maa	Vastanute arv	Talvitunud perede arv	Hukkunud perede arv	2017-2018	2016-2017	2015-2016
Norra	603	11496	1345	11,7%	7,7%	12,1%
Taani	1161	11524	1579	13,7%	19,4%	15,5%
Rootsi	2186	19570	2916	14,9%	15,2%	15,1%
Soome	290	4113	931	22,6%	16,4%	15,9%
Eesti	169	5660	926	16,4%	13,4%	15,9%
Läti	408	12772	2120	16,6%	18,5%	15,0%
Ahvenamaa	26	344	43	12,5%	8,8%	

Talvekaod Eestis

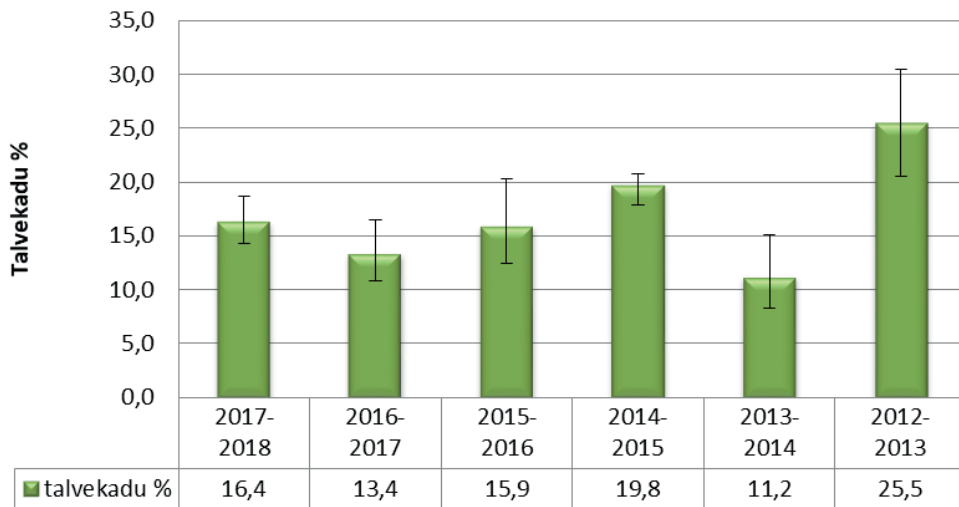
Eesti mesinikud osalevad selles uuringus juba kuuendat aastat. Küsimustiku vastas lõpuni 169 mesinikku.

Vastuseid, mis tekitasid kahtlusi ja milles kolme tüüpi talvekaod ei ole väga selgelt eristuvad, on enne andmete töötlemist mesinikuga kokkuleppel (telefonitsi või meili teel) korrigeeritud. Õnneks oli selliseid vastuseid vaid paar-kolm.

Küsimustikus osalenud 5660 Eesti mesilasperest hukkusid kokku 926, seega on 2017-2018 talvekadu 16,4%, mis on kahe eelneva aastaga võrreldes pisut kõrgem (vt. tabelit).

Aasta	Küsimustiku täitmist alustasid	Vastasid lõpuni	Talvitunud perede arv	Hukkunud perede arv	Talvekaod
2017-2018	868	169	5660	926	16,4%
2016-2018	668	151	6039	809	13,4%
2015-2016	235	71	5115	815	15,9%
2014-2015	270	80	3107	600	19,3%
2013-2014	302	112	2994	336	11,2%
2012-2013	336	95	3333	851	25,5%

Mesilasperede talvekaod Eestis COLOSS küsimustiku andmete põhjal perioodil 2013 - 2018

Eestis hukkunud 926-st mesilasperest 246-l oli probleeme emaga, mida ei olnud võimalik lahendada (keskmiselt 4,3% talvituma pandud mesilasperedest), mis on võrdne eelmise aasta tulemusega. Looduslike tegurite tõttu hukkus 187 mesilasperet (keskmiselt 3,3%), mis samuti jääb samasse suurusjärku eelmise aasta kahjudega (2017 = 2,5%). Sellel aastal oli mõnevõrra rohkem juhtumeid, kokku 493, kus mesilaspered hukkusid muul põhjusel või taru oli tühi (keskmiselt 8,7%), 2017. aasta kevadel oli see 6,7%. Võib arvata, et viimane on suures osas tingitud varroalesta jätkuvast levikust.

Talvekaod Eesti maakondades

Sarnaselt eelmise aastaga oli maakondade lõikes ka sel aastal vastanute arv ühtlane, seda osaliselt tänu ka usaldusmesinike ja piirkondlike eestvedajate suurele abile.

Viieteistkümnest maakonnast jäävad mesilaste talvekaod rahuldava 11-12% piiridesse vaid kolmes: Ida-Virumaal, Läänemaal ja Valgemaal. Pisut suuremad (13-16%), kuid siiski alla Eesti keskmise (16,4%), olid talvekaod Pärnumaal, Tartumaal, Viljandimaal, Hiiumaal, Järvemaal, Lääne-Virumaal ja Raplemaal. Mesilasperedest 17-20% on läinud talvega kaotanud mesinikud Võrumaal ja Harjumaal. Üle 20%-st mesilasperedest on ilma jäänud mesinikud Saaremaal, Põlvamaal ja Jõgevamaal. Saaremaal ja Põlvamaal on kõrge talvekadude protsent põhjustatud suures osas looduslikest teguritest ja emaprobleemidest. Seevastu Jõgevamaal oli arvatavaks põhjuseks peamiselt varroatoos.

Emaprobleemid esinesid suhteliselt paljudes mesilasperedes üle Eesti: kõige vähem Hiiumaal ja Pärnumaal (kuni 2%), pisut rohkem oli juhtumeid Lääne-Virumaal, Harjumaal ja Ida-Virumaal (6-7%). Looduslike tegurite mõju mesilasperede hukkumistele oli kõige suurem Läänemaal, Saaremaal ja Põlvamaal (6-8%). Saaremaal olid peamiselt põhjusteks sipelgate ja nugiste rünnakud.

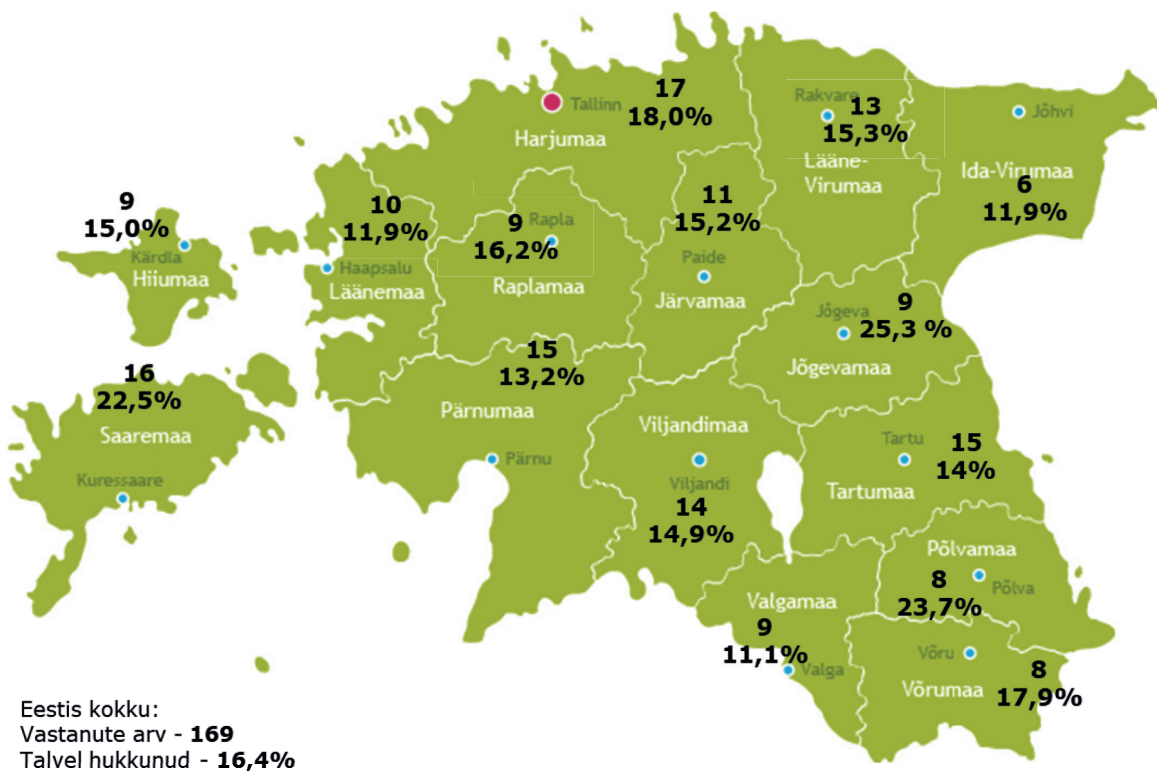
Juhtumeid, kus mesilaspered hukkusid muul põhjusel või taru oli tühi, täheldati kõige enam (üle 12%) Võrumaal, Hiiumaal ja Jõgevamaal (pea 20%).

Mesilasperede hukkumiste peamiseks põhjuseks Eesti maakondades võib siiski lugeda varroalestate suurt arvukust. Varroatoosi ja sellega kaasnevaid viirushaigusi aitaks leevendada oskuslikum tõrjevahendite kasutamine ja läbimõeldud tõrjekava rakendamine.

COLOSS 2018

Mesilasperede talvekaod 2017-2018

Eesti maakondades

Joonis: Küsimustiku vastuste geograafiline jaotus Eesti maakondades.

COLOSS 2018 - MESILASPEREDE TALVEKADUDE UURING 2017-2018 EESTIS

Mesilasperede hukkimise põhjused						
Maakond	Vastanute arv	Enne talve 2017-2018	Talvekaod kokku %	Probleem mesilasemaga	looduslike tegurite tõttu	Muud tegurid
Harjumaa	17	183	18,0%	6,6%	2,2%	9,3%
Hiiumaa	9	226	15,0%	1,3%	1,3%	12,4%
Ida-Virumaa	6	143	11,9%	7,0%	0,0%	4,9%
Jõgevamaa	9	509	25,3%	4,9%	0,8%	19,6%
Järvamaa	11	302	15,2%	3,0%	1,7%	10,6%
Läänemaa	10	329	11,9%	2,7%	6,1%	3,0%
Lääne-Virumaa	13	1298	15,3%	6,2%	3,7%	5,5%
Põlvamaa	8	169	23,7%	5,3%	8,9%	9,5%
Pärnumaa	15	524	13,2%	1,9%	2,9%	8,4%
Raplamaa	9	179	16,2%	5,0%	3,9%	7,3%
Saaremaa	16	569	22,5%	5,1%	7,4%	10,0%
Tartumaa	15	193	14,0%	3,6%	2,1%	8,3%
Valgamaa	9	578	11,1%	2,8%	1,4%	6,9%
Viljandimaa	14	335	14,9%	3,9%	3,0%	8,1%
Võrumaa	8	123	17,9%	4,1%	1,6%	12,2%
KOKKU	169	5660	16,4%	4,3%	3,3%	8,7%

Tänu kõigile küsimustikule vastanud mesinikele!

Aivar Raudmets, Eesti riikliku mesindusprogrammi 2017-2019 projektijuht

BUCKFASTILE ELATUD ELU

Sellel aastal möödub 120 aastat uusima aja ühe tuntuma mesiniku vend Adama sünnist. Lõuna-Saksamaal sündinud vend Adam, kodanikunimega Karl Kehrle, pühendas ümmarguselt 70 aastat oma pikast elust mesilaste kasvatamisele ja aretamisele. Buckfasti mesilase lugu on lahutamatu seotud tema loojaga.

Foto: Internet/Imkerei-Meyer

Kui mõelda, et vend Adam veetis pea kogu oma elu - ta oli 12-aastane, kui ema ta Buckfasti benediktlaste kloostrisse saatis - kloostris, on mungaseisusega mõneti vastuoluline tema veendumus, et mesilaste pidamise esmane eesmärk on suur meesaak. Vend Adama põhimõte oli *No honey, no money*. Ta toonitas korduvalt, et looduse ülesanne on tagada mesilase kui liigi säilimine, aga inimese ülesanne - muuta mesilane võimalikult tootlikuks. Teisalt on see aga ka mõistetav, sest nagu praegu, püüdsid kloostrid end ka tol ajal võimalikult oma jõu ja oskustega ära elatada.

Vend Adam sattus mesinduse

juurde tegelikult juhuslikult. Ajal, kui vend Adam (siis küll veel Karl Kehrle) Buckfasti kloostrisse jõudis, käisid seal ehitustööd, mis osutusid nõrga kehaehitusega kõhna poisikeseks jaoks liiga raskeks. Sellepärast suunati ta mõne aja möödudes tööle kloostris mesilasse.

Inglismaal möllas tol ajal nn. Wighti saare taud, mille vallandajaks peeti trahheelesta. Hinnanguliselt hukkus epideemia tõttu umbes 90% Inglismaa ja 50% Buckfasti kloostris mesilasperedest. Noor munk alustas oma mesiniku elu murrangulisel ajal: Inglismaa mesinikud hakkasid üha enam importima mesilasi Itaaliast, see aga tõi kaasa muudatused nii tarudes kui ka mesindamisviisis. Võib arvata, et kui polnuks seda laastavat epideemiat, ei oleks meil täna ka Buckfasti mesilast, sest vend Adam pani tähele, et kloostris mesilased jäid ellu ennekõike *ligustica* ja *mellifera* ristandid, kohaliku tumemesilase pered aga hukkusid. Agressiivne ja väikeseperealine tumemesilane ei olnud niikuinii vend Adama erilise lemmik.

Saades innustust Saksa zooloogi Ludwig Armbrusteri 1920 ilmunud raamatust *Die Bienenzüchtungskunde* (Mesilaste aretamine), tuli vend Adam mõttele hakata ellujäänud perede baasil katsetama uusi ristandeid. Ta kontrollis aastate vältel oma perede omadusi ja avastas, et edukaks osutus alles F2-põlvkond ja nende järglased, seega lapselapsed. Aja jooksul lisas ta oma ristanditele üha uusi mesilastõuge.

Vend Adam rajas 400 meetri kõrgusele Dartmoori nõmmele oma kuulsat aretusmesilat. Ta oli kindel, et mesilased, kes arenevad sealsetes

karmides tingimustes hästi, suudavad kõikjal edukalt toime tulla. 1948. aastal alustas ta Buckfastis valitud mesilasemade kunstliku seemendamisega. See võimaldas ristamistulemusi hästi kontrollida. Seevastu sugularetust pidas vend Adam loodusega vastuolus olevaks.

Koos aretustööga muutus ka mesindusviis. Kuna vend Adama ristandid tootsid rohkem hauet kui vanad tõud, vajasis nad teistsuguseid tarusid, sest Inglise tarude väikesed haudmeruumid jäid neile kitsaks. Nii jõudis vend Adam Dadant'i taru juurde, katsetades esialgu poolte peredega ja analüüsis tulemusi mitme aasta vältel. Jõudnud Dadant'i tarude eelistes veendumusele, viis ta kloostris mesilastele täielikult nende üle.

Vend Adam märkas õige ruttu, et korpustarude tavapärase ridamisi paigutamine põhjustas sageli mesilaste eksimist. Esiteks soodustas see haiguste levikut, teiseks aga raskendas perede segunemine nende tootlikkuse hindamist. Sellepärast propageeris ta tarude paigutust neljase rühmana, iga taru lennuava ise ilmakaares.

1969. aastal avaldas vend Adam saksakeelse raamatu *Meine Betriebsweise* (Minu mesindamisviis), mida peetakse tänaseni Buckfasti mesilase pidamise fundamentaalseks teoseks.

Vend Adam reisib palju, külastas eri maade mesinikke ja otsis huvipakkuvate omadustega mesilastõuge. Ta kogus Lõuna-Euroopas, Aasias ja Aafrikas mesilasemasid, lasi need Inglismaale saata ja kasutas neist mitmeid oma aretustöös. Oma viimase reisi tegi vend Adam

89-aastasena Tansaaniasse, et leida Ida-Aafrika mägimesilast *Apis mellifera monticola*'t.

Viimastel eluaastatel halvenes vend Adama tervis sedavõrd, et ta oli sunnitud mesinikutööst loobuma. Tema asemele ei määratud mitte tema soovitatud mesinikku, vaid mesila võttis üle munk, kellel puudu-

sid selleks vajalikud oskused. Vend Adama elutööd ähvardas häving. Alles siis, kui kloostri mesila etteotsa pandi lõpuks vend Adama kunagine assistent Peter Donovan, hakkasid asjad jälle ülesmäge minema.

Kui vend Adam 1996. aastal 98-aastasena suri, kandis ta kahe ülikooli - Uppsala ja Exeteri - audok-

tori nimetust ning võis tunda uhkust Briti Impeeriumi Ordu ohvitseri tiitli ja Saksamaa Liitvabariigi Teeneteordeni Teeneteristi üle.

Ajakirjast *Deutsches Bienen-Journal* refereeris Katrin Linask

EELTEADE

KARKSI-NUIA XII MEEFESTIVAL JA ÜLERIIGILINE TEABEPÄEV

7. ja 8. septembril 2018 toimub Eesti mesinduspealinnas Karksi-Nuias traditsiooniline, arvult juba 12. meefestival. Nagu ikka, avatakse festival reedel, 7. septembril kultuuriprogrammiga Karksi ordulinnuses.

Laupäeval, 8. septembril algavad üritused kell 9.00 Karksi-Nuia kultuurikeskuses. Toimub käsitöö- ja sügislaat, mee müük, mee- ja kohalike toitude degusteerimine, korraldatakse kultuuriprogramme nii lastele kui ka täiskasvanutele.

Kell 10.30-15.00 toimuvad kultuurimaja Sinises saalis üleriigilise teabepäeva raames mesindusteemalised loengud. Loenguid rahastab Eesti mesindusprogramm.

Kell 16.00 on meefestivali pidulik lõpetamine ja kontsert ansambli "Naised köögis".

Festivali täpne kava, loenguteemad ja lektorid on täpsustamisel. Jälgige Karksi-Nuia kodulehte ja mesindusalaseid veebilehti!

Leili Nael

Meefestivali peakorraldaja

Fotode autor Urmas Mikk

PIIRKONDLIKE SELTSIDE/SELTSINGUTE ÕPPE- JA TEABEPÄEVAD JUULIST SEPTEMBRINI 2018

EESTI MESILASTE TÕUARETAJATE SELTS

Ristiku, Uuta küla, Nõo vald, Tartumaa

14.07.2018

- **Meevõtt. Mesilasperede talveks ettevalmistus.**

Mesilasemade vahetamine.

Lektor ja info: Janek Saarepuu, 5622 8046

Õppepäev on mõeldud väikestele ja keskmistele meetootjaile/kuni 20 inimest.

ELVA MESINIKE SELTSING

Elva, Pargi 34

12.08.2018 kl. 10.00

- **Varroalesta erinevad tõrjemeetodid.**

Lektor Aleksander Kilk

Info: Tõnu Hiiemäe, 5049 020, tonuhiiemae@hotmail.ee

KEILA AIANDUS- JA MESINDUSSELTS

Keila, Ohtu tee 5 II korruse saal

15.09.2018 kl. 11.00

- **Vaha sulatamise võimalused. Sügisese tööd mesilas.**

Lektor Ülo Lippa.

Info: Aivi Jakobson, 51 945 876

LÄÄNEMAA MESINIKE SELTSING

Ranna-Kustase talu, Tuuru küla, Ridala vald

21.07.2018 kl. 10.00

- **Mee võtmine. Mee vurrütamine, selitamine, hoiustamine. Mee niiskuse mõõtmine. Emalahutusvõrede kasutamine korpustarudes ja lamavtarudes kesksuvel. Mesilasemade rotatsioon ja tõuparandus väikemesilas. Uue mesilasema andmine. Vaha sulatamine. Mee alt vabanenud kärgede sorteerimine ja hoiustamine.**

Lektor ja info: Rasmus Paesüld

5592 9437, murka74@gmail.com

Mõeldud algajatele mesinikele. Osalemine AINULT eelregistreerimisega 5592 9437. Osalejate arv on piiratud, kuni 15 inimest.

OTEPÄÄ AIANDUSE JA MESINDUSE SELTS

Otepää AMSi maja, J. Hurda 5

7.07.2018 kl. 10.00

- **Mesilaste haigused ja varroatõrje tähtsus.**

Lektor Arvi Raie

- **Mesilasemade uuendamine ja selle olulisus väikemesilas.**

Lektor Mai endla

Info: Tõnu Raak, 522 6235, tonuhiiemae@hotmail.ee

PÕLTSAMAA MESINIKE SELTS

Põltsamaa Kultuurikeskus, J. Kuperjanovi 1

11.08.2018 kl. 10.00

- **Varroalest ja selle tõrje.** Lektor Hillar Kalda

- **Suir ja selle töötlemine.** Lektor Rein Männiste

Info: Ain Seeder, 5250 204, ain.seeder@gmail.com ja

veebilehel www.poltsamaamesi.ee

SAARE MESINIKE ÜHING

Reomäe Skiita mesilas

15.09.2018 kl. 11.,00

- **Mesindamine Farrar-korpustarudes ja sügisene varroatõrje.**

Lektor öde Theofili

Info: Arnold Lokna, 5148 217, arnold.lokna@mail.ee

TALLINNA MESINIKE SELTS

Tallinn, Ehitajate tee 5 VII-315

10.07.2018 kl. 18.00

- **Mesilaste haigused ja nende ravi.**

Lektor Leo Vari.

Info: Erki Naumanis, 5140 710,

tallinna.mesinike.selts@eesti.ee

Eelregistreerimisega, elektrooniline vorm avaldatakse aadressidel [FB/linnamesi](https://www.facebook.com/linnamesi) ja linnamesi.ee.

Ehitajate tee 5 VII-323 (TTÜ Energeetikamaja)

11.09.2018 kl.18.00

- **Õietolmu uuringute tulemused Eestis.**

Mis tehtud, mis teoksil.

Lektor Liisa Puusepp.

Info: Erki Naumanis, 5140 710,

tallinna.mesinike.selts@eesti.ee

VÕRUMAA MESINIKE SELTSING

Karula rahvuspägi külastuskeskus Ähijärvel

15.07.2018 kl. 10.00

- **Mesindussaaduste kasutamine tervise edendamisel.**

Lektor Jaan Pitsi.

- **Meekäitlusruumid ja -tehnikat väiketootmises**

Värtemäe talu mesinduse näitel.

Nõuded mee esmakäitlejale.

Lektor ja info: Mati Urbanik

52 90 388, mati.urbanik@gmail.com

Jõeääre mesindustalu, Rõuge vald, Võru maakond
9.09.2018 kl. 10.00

- Varroatoositõrje praktiliste võtete tutvustus.
Tõuaretus ja mesilasemade kasvatus suuresililas.

Lektor Mario Kalvet

Info: Mati Urbanik, 52 90 388, mati.urbanik@gmail.com

Õppepäevade teemade ja lektorite valikus võib ette tulla muudatusi. Muudatustest tuleb ette teatada hiljemalt 2 nädalat enne õppepäeva toimumist Eesti mesindusprogrammi projektjuhile, e-mail: mesindusprogramm@gmail.com või telefon 53 41 40 67.

Õnnitleme juuni- ja juulikuu sünnipäevalapsi!

Volli Jänes	19. juuni	89	Luule Toomingas	20. juuni	78
Leo Allikas	13. juuli	89	Väino Tirp	6. juuli	78
Paul Õun	29. juuli	86	Vello Tohver	13. juuli	78
Tõnis Muug	13. juuli	85	Kalju Kull	28. juuli	76
Edna Kabel	28. juuli	85	Hain Taim	28. juuni	75
Irja Lutsberg	8. juuni	84	Olvi Lugus	16. juuli	70
Väino Kalk	29. juuni	84	Paavo-Valdur Püvi	27. juuli	70
Meeta Jaanman	21. juuli	84	Juhan Kaljur	11. juuli	65
Viivi Sirmas	5. juuni	82	Uko Tipp	23. juuni	60
Laine Jakobson	5. juuni	81	Andrus Rauba	16. juuli	60
Tõnu Värva	10. juuni	81	Enriko Sala	5. juuni	50
Jaan Pruljan	25. juuni	81	Valeri Reilik	16. juuni	50
Maie Niit	20. juuni	80	Jane Reilik	24. juuni	50
Urve Meister	29. juuli	79			

KUIDAS LESEHAUE MAITSEB?

Kevadsuvine kaanetatud lesehaudme väljalõikamine ja mesilasperest eemaldamine on üks varroalestate arvukuse vähendamise tuntud meetodeid. Kui varroalestatel on paljunemiseks valida lese- ja töölishaudme vahel, siis eelistab suur osa lestadest lesehaudet. Seega viiakse kaanetatud lesehaudme väljalõikamisega mesilasperest ära ka oluline osa varroalesti. Paljud mesinikud on andnud väljalõigatud lesehaudmega kärjetükid kanadele nokkida, ja kanad on lesehaudme igatahes väga maitsvaks hinnanud.

Mõne aasta eest algatas Taani Mesinike Liit projekti "Tõrju ja söö". Äraseletatult oli selle projekti üheks sõnumiks lesehaudme väljalõikamise kui varroatõrje meetodi propageerimine. Aga teise ideena õhutati väljalõigatava lesehaudme toiduks kasutamise võimaluste uurimist ja tutvustamist. Mesilashae on ju väga valgurikas, sisaldab rohkesti vitamiine ja bioaktiivseid aineid ning on hästi omastatav toit. Ega muidu näiteks karud mesilasperesid rüüstates eelista sageli alustada söömist just haudmekärgedest, pöörates alles seejärel tähelepanu suira- ja meekärgedele.

Küllap on mõnigi mesinik kasvõi uudishimust pistnud mõne lesehaudmest või sülemikupust leitud priske vagla või noore nuku suhu, et proovida, kuidas maitseb. Enamasti eriti ei meki, olgu siis eelarvamuse või ebahariliku maitse tõttu. Aga kui vaglad või nukud pannil või grillil kergelt pruunistada ja pisut maitsestada? Just sellele ideele ongi rajatud lesehaudme võimalik kasutamine meie toidulual.

Putukate kasutamine inimeste toiduks on laialt levinud paljudes Aasia riikides, eriti Kagu-Aasias. Mesilashauet on toiduks kasutatud ka Aafrikas ja Lääne-Ameerikas. Euroopas sellised traditsioonid puuduvad. Esimese ja seni ainsa Euroopa riigina on alates möödunud aasta teisest poolest Soomes lubatud müüa (ja kasutada) putukatest valmistatud toitu. Mesindust puudutavalt tähendab see eelkõige lesehaudmest valmistatud toidu müügi ja kasutamise võimalusi.

Praeguseks on Soomes juba mitmed mesinikud katsetanud lesehaudme tootmist toiduks ja müügiks näiteks edumeelsematele restoranidele. Ühe mesiniku kinnitusel on ta münud restoranidele lesehaudmest eraldatud, puhastatud ja külmutatud nukke kilohinnaga 50 eurot. Pole paha! Seega võiks lesehaudme kui ühe mesindustoote kasutamine anda mesinikule meetoodangu kõrval ka teatud lisatulu. Ka Soome Mesinike Liidu ajakiri "Mehiläinen" on mesinikele tutvustanud lesehaudme toiduks kasutamise ja müügiks tootmise võimalusi.

Soome kogemuste põhjal on lesehaudme väljalõikamiseks parim aeg siis, kui nukud on arenenud punasilma faasi ehk lesehaudme kaanetamisest on möödunud 5-6 päeva. Selles arengufaasis on nukkude väliskestale moodustumas juba õhuke kitiiniikiht ja praadimisel säilitavad nukud oma kuju ega valgu vedela kihina pannile laiali. Samas eelistati Taani projektis kasutada mahlasemaid nukke, kelle silmad ei olnud veel värvunud.

Väljalõigatud lesehaudmega kärjetükid paigutatakse võimalikult kiiresti sügavkülma. Läbikülmunud kärjetükki kinnastatud käte vahel murendades eraldatakse lesenukid kärjekannudest ja nukukestadeist. See tehnoloogia sarnaneb mõnevõrra suuraterade eraldamisega sügavkülmutatud suurakärje tükkidest. Ühtlasi eralduvad külmunud nukkudelt ka kärjekannudes olnud varroalestad.

Kui teha külmutatud lesehaudme purustamist näiteks külmhoo-nes umbes 0°C juures, siis on nukkude eraldamiseks kärkeidest ja puhastamiseks kärjevaha või nukukesta tükkidest aega kuni pool tundi. Toasoojas on nukkude eraldamiseks läbikülmutatud kärjetükkidest turvalist aega kuni 10 minutit, seejärel kipuvad nukud sulama. Pärast puhastamist tuleks puhastatud nukud sulgeda võimaluse korral vaakumpakendisse ja panna hoiustamiseks tagasi sügavkülma.

Soomes on katsetatud ka puhastatud lesenukkude kuivatamist, kuid sügavkülmutamise tehnoloogia on lihtsamini kasutatav. Kuivatatud lesenukke on proovitud kasutada näiteks šokolaadi lisandina. Tulemuseks oli veidi pähklimaitseline šokolaad, mida maitsjed hindasid väga huvitavaks ja suupäraseks.

Kuidas lesehaudet toiduks tarvitada? Soome mesinike hinnangul on kõige lihtsam külmutatud lesenukke praadida eelnevalt kuumutatud pannil. Sealjuures kasutatakse erinevaid rasvaineid, kuid kõige suupärasema tulemuse annab või sees praadimi-

ne. Paari minuti praadimise järel lisatakse näpuotsaga soola. Soovi korral võib maitseks lisada pisut küüslauku või teisi meelepäraseid maitseainendeid. Või sees praetud lesenukkudel on pisut pähkli- ja seenesarnane kõrvalmaitse. Aga näiteks küüslaugu, köömnete, sinihallitusjuustu või teiste lisanditega annab seda maitsebuketit veelgi

rikastada.

Kuidas siis pealkirjas esitatud küsimusele vastust sõnastada? Võib vist väita, et kui lesehaudet toiduks praadida või grillida, siis maitseb see kindlasti põnevalt ja uudsel ning loodetavasti ka meeldivalt. Ja kui nii, siis on mesiniku ette pööratud üks uus lehekül

võimalustest, kuidas mesindus enda jaoks veelgi huvitavamaks ja lõbusamaks muuta. Mõnusat lustimist krõbedaks praetud lesenukke nautides!

Ajakirja "Mehiläinen" sirvis
Aleksander Kilk

Fotol: Erinevas vanuses lesehaue

Fotol: Praetud lesehaue

KUULE SÕBER MEIE NÕUU

Ado Reinwald
1901

Kuule sõber meie nõuu,
See ei käi sul üle jõuu,
Osta mesilinnu sugu,
Suurenda neid ühte lugu,
Ravitse ja hoia hästi,
Kuidas teaduses sind kästi.
Õunaaiad on maja ehe,
Temas näed sa õige mehe,
Viljapuude õite vilus,
Linnukestel armas, ilus,
Lennata ja varju peita,
Uusi peresid veel heita.
Vaev on väike mis sa näed,
Sääli ei tööta sinu käed,
Lind ei võta vara sinu õuest

Ega sinu salvest, põuest,
Linnukeste õrnad tiivad
Teda kaugemale viivad,
Kus ta leiab õitsvad kohad.
Laenetavad lille luhad
Sääli ta võtab õie nupud,
Jaanililled, kullerkupud,
Õiekesed jätab maha,
Korjab mett ja annab vaha,

Kannab kodu sinu kasuks-
Mis sa maksad talle tasuks?

EML ajalehe "Mesinik" järgmine number 3 (107) ilmub augustis 2018.
Kaastööd, teated ja reklaam saata aadressil: J. Vilmsi 53G, 10147 Tallinn (EML) või e-postiga: aleksander.kilk@ttu.ee või linask@neti.ee.
EML kontakttelefonid: 529 3589 (A. Kilk) või 5307 7778 (EML kontor, J.Vilmsi 53G, 10147 Tallinn; teispäeviti ja reedeti kell 10-16).
Mesindusalane teave Internetis: www.mesinikeliit.ee; www.mesindus.ee; www.mesindusprogramm.eu.
**Eesti mesinduse arendamist toetab käesoleval ajal Euroopa Liit
mesindusprogrammi 2017-2019 kaudu.**